

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

The image shows the front cover of an antique book. The cover is decorated with a traditional marbled paper pattern, featuring a dark, almost black base color with intricate, swirling veins of a deep red and a pale yellow or cream. The marbling has a complex, organic, and somewhat chaotic appearance. In the upper-left corner, there is a rectangular label with a decorative, scalloped border. The label is a solid, rich red color and contains the book's title and author information in a classic, serif typeface. The spine of the book, visible on the far left, is bound in a dark, textured material, likely leather or cloth, which is partially obscured by the marbled paper.

Richardt & Secher,
Herregaarden
Gjeddesdal
i Sjælland
1863.

F. Richardt del

C. A. Reitzel's Forlag

I. W. Tegner & Kittendorff lith. Inst.

GJEDDES DAL
i Sælland.

GJEDDES DAL

i Sælland.

Tre Mile fra Kjøbenhavn, $1\frac{1}{4}$ Mil fra Roskilde, $2\frac{1}{2}$ Mil fra Rjøge og 1 Mil fra Taastrup Jærnbanestation ligger Herregaarden Gjeddesdal, i Kjøbenhavns Amt, Thune Herred, Greve Sogn. Indtil anden Halvdel af det 17de Hundrebaar laa her en stor eller to sammenlagte Bøndergaarde, der kaldtes Paarupgaarde. Disse Gaarde tillige med mere Gods vare af Frederik den tredie blevne afftaaede til Arvingene efter Rigsamiralen Hr. Ove Gjedde for staaft Gods, denne 1660 havde overladt Kronen, for at det igjen kunde vorde afftaet til Sverige som Godtgjørelse for Bornholm. En Datter af Rigsamiralen, Fru Margrete Gjedde, var gift med Holger Bind, hvorved denne blev Ejer af hint Gods. Han oprettede heraf i Begyndelsen af Aaret 1672 Herregaarden Gjeddesdal, som altsaa fik dette Navn til Minde om hans Hustru eller dennes Faber. Hertil ønskede han nu at lægge Greve og Rildebrønde Sognes Kirketiender; Kongetienderne vare lagte til Kjøbenhavns Universitet. Han søgte derfor Kongen om Herlighedsretten til de to Kirker, hvortil han søjede en Beregning af sit eget Tilgodehavende hos Kronen, hvilket udgjorde med Kapital og Rente 3,868 Rdlr. Oprindelsen hertil var følgende: Under Krigen med Sverige havde Rigsraad og Rigsamiral Jørgen Bind

til Gundestrup (i Skaane) gjort ikke ubetydelige Udlæg til Staten, bestaaende af $63\frac{1}{2}$ Par sællandske Oxen til 28 Rdlr. Parret, 8 Par staaft Oxen til 32 Rdlr. Parret, 300 Eder. Rug til 2 Rdlr. 1 Mk. Tønden, i alt 2,684 Rdlr., hvilken Sum i Følge den derfor udstædte Obligation af Januar 1645 skulde godtgjøres hans Hustru og Børn, naar Riget igjen opnaaede Fred; indtil den Tid skulde ingen Rente gives, men senere den sædvanlige Rente, saa længe Pengesummen indestod hos Kronen. Ved Afftaelse af Forbegods blev denne Gæld i December 1650 affortet med 1789 Rdlr. 2 Mk. Jørgen Bind var død, før Obligationen udstædtes; hans Enke Fru Ingeborg Ulfstand fik i Juni 1645 en ny Obligation for andre Udlæg til Kronen: 100 Eder. Rug til 2 Rdlr. 2 Mk. Tønden 233 Rdlr. 2 Mk., 400 Eder. Byg til 1 Rdlr. 4 Mk. Tønden 666 Rdlr. 4 Mk., 5 Eder. $3\frac{1}{2}$ Fdg. 11 Pbd. Smør til 18 Rdlr. Tønden 106 Rdlr. 3 Mk. 2 Sk. $2\frac{1}{2}$ Hvid, i alt 1006 Rdlr. 3 Mk. 2 Sk. $2\frac{1}{2}$ Hvid, som man strax skulde svare Rente af. I December 1650 udrededes heraf i Forbegods 671 Rdlr. Skjønt hver Tønde Hartkorn Kirketiende ikkun kunde beregnes til 25 Rdlr. og den hele Godtgjørelse til 2,575 Rdlr., vilde han dog, om Kongen monne forunde ham disse Tiender, anse dette for en stor Raade,

GJEDDES DAL

i Sælland.

faa meget mere som den ene Kirke var Sognkirke til hans Hovedgaard. Den 14de Marts 1672 blev hans Dnsse opfyldt, og han fik begge Kirker med Tiender, hvilke skulde høre til Gjeddesdal, saa længe denne Gaard tilhørte ham og hans ægte Livsarvinge; i lige Maade fik han Herligheden af Præstegaard og Degnebol og al Kirkens anden Indtægt og Ret til at kalde Præst og Degn, hvorimod han maatte afstaa alt videre Krav paa Kronen. Uagtet han jo havde saa god Ret som nogen kunde have til Godtgjørelse, heber det dog i det ham tilbødte Skjøde: „Slige Krav borde rigtig nok ikke godtgjøres; men af særdeles kongelig Yndest og Naade bevilger Kongen sin Vicestatmester dem“.

Før Hr. Holger Bind oprettede denne Herregaard, havde han beghndt at samle Gods i den Egn, i det han 1664 kjøbte nogle Gaarde af Henrik Ejlertsen i Gjørsløv og Aaret efter 1 Gaard i Kildebrønne af Hilleborg Mikkelsdatter, Peder Gads Enke. 1669 folgte Povel Moth ham flere Gaarde og Huse i Greve, Kildebrønne, Thune, Bindinge og Olfemagle Byer, og 1672 afhændede Vitus Bering nogle Gaarde i Greve, Kærsløv og Hundie til ham. 3 November 1669 fik han ved Magestifte med Kronen nogle Gaarde og Huse i Greve Sogn imod at afstaa andre i Vidstjølle By (Tjæreby Sogn, Vester-Flakkebjerg Herred); i Juni 1672 fik han paa samme Maade noget Gods i Greve Sogn og By imod at afstaa andet Gods i Gandsløse Sogn og By, Olfstykke Herred. Efter sin Fader havde han arvet Herregaarden Harrestedgaard (i Hylkinge Sogn, Ofter-Flakkebjerg Herred). For at forbedre denne Gaards Avling søgte og fik han i Januar 1676 kongelig Tilladelse til under den at lægge, indhegne og indgrøfte nogle i den daværende Harrested By liggende Bøndergaardes Marker og ligeledes en øde Bandmølle, af Hartkorn i alt 74 Tdr. 3 Skpr. 3 Fdk., hvilket for Fremtiden skulde be-

regnes under Hovedgaardens Tægt. Ved denne Lejlighed fik endelig Gjeddesdal med underliggende Gods Ret til at nyde de samme Friheder og Benaadninger som andre adelige Sæbegaarde. I den desangaaende igjennem Kammerkollegiet udstædte Bevilling heber det, at Gjeddesdal med underliggende Eng, kaldet Kongens Eng, udgjorde 31 Tdr. 1 Skpe. 2 Fdk. Hartkorn, hvortil kom en øde Gaards Jord, kaldet Trustrup, med 11 Tdr. Hartkorn, af Thorslunde Bys Jorber 7 Tdr. 3 Skpr. 2 Fdk. Hartkorn, to Jorber, der kaldtes Thordrup, af 16 Tdr. 5 Skpr. Hartkorn og endelig Thorslunde-Dvre og Nedre Bandmøller med 30 Tdr. Hartkorn Møllestyld, hvilket i alt udgjorde 96 Tdr. 4 Skpr. Hartkorn fri Hovedgaardstægt. Hr. Holger Bind var født i Aaret 1623, fulgte, efter at have studeret 5 Aar i Sorø, med sin Fader i Statens Hærværk til Sverige 1640 og derpaa med Hr. Korfits Ulfeld til England, hvor efter han foretog sig den for hans Standsfæller sædvanlige Udenlandsrejse, besøgte Frankrig og Italien og atter England, hvorved der er den Mærkelighed, at han kom til London en Dag, paa hvilken denne store Stad var i ualmindelig Bevægelse, den Dag nemlig, da alle Stadens Dører vare lukkede paa Grund af den Dørgerne saa forhadte Erkebiskop Lauds Henrettelse. 3 Aaret 1645 blev han Kammerjunker og 3 Aar senere sendt til Wien for at underrette Keiserhoffet om Christian den fjerdes Død. Senere blev han Hofmarskalk og 1650 Hovmester hos Prins Christian, derefter Befalingsmand paa Brunlaug i Norge og siden paa Helsingborg Slot. Efter Statsstregen 1660 udnævnte Kongen ham til Gehejmeraad og Præsæs i Rentekammeret, 1671 blev han Vicestatmester og Ridder og tilfjst Vicekansler. Han forlob denne Verden i Aaret 1683. — Hans Enke Fru Margrete Gjedde, hvis Moder var Fru Dortha Urne, var i Aaret 1656 bleven hans Viv; hun ejede efter ham Gjeddesdal. Et maaste aldeles upaalideligt Sagn der i Egnen fortæller, at

GJEDDES DAL

i Sælland.

hendes afbøde Mand havde haft i Sinde at oprette Gjeddesdal til et Stamhus, men at der intet blev heraf, efterdi han kom i Uenighed med sin ældste Søn derom. Fru Margrete Gjedde døde den 5te Maj 1706.

Kort i Forveien havde hun solgt Gjeddesdal for 21,800 Rdlr. i Kroner til Gehejmerraad Niels Benzon, Vicepræsæs i Kommercekollegiet og Generalprokurør og Ejer af Nastrup, Aggersvold, Bjørnekær m. fl. Gaarde. Han var født 1646 og døde 1708. Med sin første Hustru Elisabeth Scavenius fra Nastrup, der mistede Livet i Aaret 1689 ved Amalienborgs Brand, havde han tre Sønner, af hvilke de to efter ham bleve Ejere af Gjeddesdal, hvorimod hans andet Ægtefælle med Anna v. Meulengracht var barnløst. Før sin Død overdrog han Gaarden til sin ældste Søn Peder Benzon, der ogsaa blev Ejer af Aggersvold m. m. Denne neblagde 1715 de 6 Bøndergaardene i Thorslundelille By i Kerslev Sogn og søjede en Del af dens Border til Gjeddesdal og oprettede deraf Herregaarden Benzonsdal. Han forsøgede ogsaa Gjeddesdals Gods meget bethdelig; saaledes købte han 1717 Karlsrunder eller Karslunde Kirke af Christian v. d. Maase til Ravnstrup og 1723 af Arvingene efter Peder Tordenskjold en Gaard i Bindinge, hvilken Amiralen skal have vundet i Lotteri. Aar 1731 købte han af Direktørerne for Bartov Hospital 551 Tdr. Hartkorn af dette Bøndergods for 24,300 Rdlr. og en aarlig Byggesgift; men Skjødet udstædtes først til hans Arvinge i Aaret 1738, efter at der af Kongen var nedsat en Kommission, som skulde paa se Hospitalets Tare i det „arveløse Bo“. Peder Benzon døde i Aaret 1735, 51 Aar gammel. Gjeddesdal blev solgt til hans Broder Konferensraad Lars Benzon til Hagested, Sæbygaard o. fl. Gaarde. Han opnaaede en Alder af 54 Aar og døde 1741, hvorpaa Gjeddesdal tilhørte Niels Benzon.

Efter hans Død blev denne Gaard i Aaret 1761 solgt til Herman

Lengerken v. Kløcker for 71,000 Rdlr. Det fri Hartkorn, der 1706 udgjorde 73 Tdr. 7 Skpr., var nu 64 Tdr. 6 Skpr. 1 Fdk. 2 Alb.; Bøndergodsset var formindsket fra omtrent 300 Tdr. til 278 Tdr. Hartkorn, og Skovskylben fra 120 Svins Olden eller 5 Tdr. til 2 Tdr. 6 Skpr. Hartkorn; end videre medfulgte 3 Kirker med 151 Tdr. Tiendehartkorn. Etatsraad v. Kløcker oprettede af Gjeddesdal et Stamhus, som dog kun havde en meget kort Varighed. I Aaret 1763 købte han 2 Gaarde og 1 Hus i Thune Sogn af Grevinde Anna Dannefskjold-Laurvig. Efter hans Død 1770 tilhørte Gaarden hans Enke Karoline, født Hoppe. Hun afhændede den 1774 til Mikael Wulf Gjøe. Da udgjorde Bøndergodssets Hartkorn 488 Tdr. 2 Skpr. 3 Fdk. 2 Alb.; den matriculerede Kirketiende var 217 Tdr., eftersom endnu en Kirke var bleven tilkjøbt; men denne blev inden lang Tids Forløb atter frasolgt. Efter Gjøes Død blev Gjeddesdal i Aaret 1795 solgt til Jens Lavrids Barfred for 160,000 Rdlr. og paa det Vilkaar, at den ny Ejer skulde overlade Bøndergaardene til Fæsterne for en Kjøbesum af 170 Rdlr. Kurant for hver Tønde Hartkorn inden Aaret 1800. Største Delen af Godsset blev paa denne Maade Selvejendom; men en Fjerdedel af Fæsterne var uvillig til at købe sine Gaarde. De tunge Aar efter Krigen udøvede snart sin Indflydelse paa Gjeddesdals Ejer. Kommissærerne i hans Fallitbo solgte 1822 Gaarden til Heinrich Christian Valentiner for 92,000 Rdlr. Det fri Hartkorn udgjorde da 59 Tdr. = Skpr. 3 Fdk. 1½ Alb., Bøndergodsset 119 Tdr. 3 Skpr. 3 Fdk. 2 Alb., Skovskylben 2 Tdr. 6 Skpr.; det matriculerede Tiendehartkorn var atter 151 Tdr. I hans Tid bleve Borderne i høj Grad forbedrede. Den nuværende Ejer er Etatsraad Adolf Valentiner, der overtog denne Gaard i Aaret 1831 for 150,000 Rdlr.; da var Hartkornet aldeles som 1822. I de sidst forløbne ti Aar er der solgt 45 Tdr. Hartkorn

GJEDDES DAL

i Sælland.

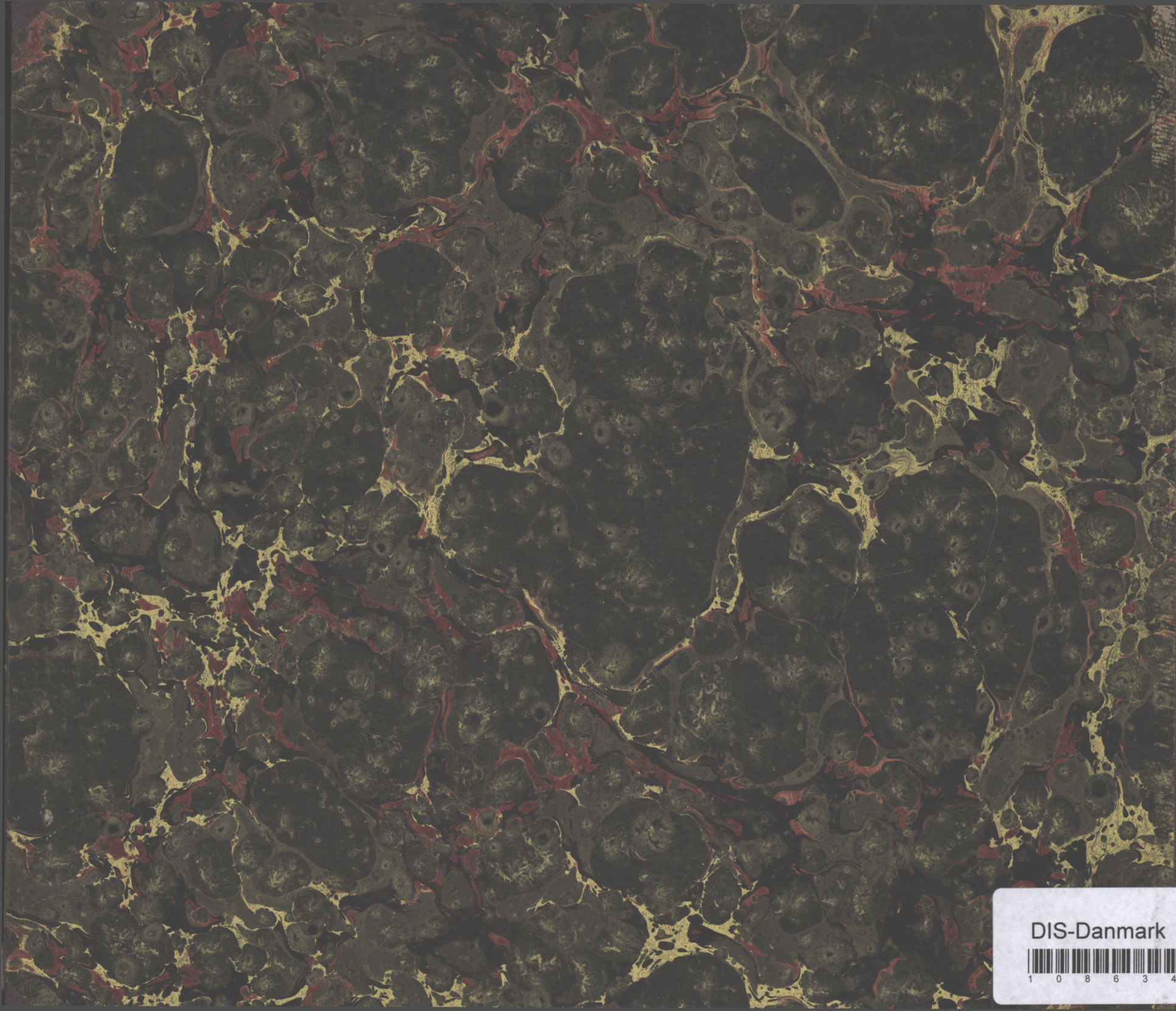
Bøndergods, og efter den ny Matrikel udgjør det hele Ager og Engs Hartkorn 131 Tdr. 2 Skpr. 1 Fdk. 3 Alb., hvoraf selve Hovedgaarden har de 69 Tdr. Godset ligger spredt i 7 Sogne. Skovskyldeu er nu 5 Tdr. 7 Skpr. 3 Fdk. 1³/₄ Alb., og Tiendehartkornet ligesom tidligere 151 Tdr.

Gjeddesdal ligger i en flad Egn, omgivet af en stor Have og Lystskov. Både Hovedbygningen og Udhusene ere fra den nyeste Tid og opførte dels efter en Ildebrand i Aaret 1809 og dels meget senere. De ere rummelige og solide. I Haven er der en Hasfelallee, som har Navn af Amiralgangen, fordi man stundum her ser Peder Tordenskjolds Gjenfærd; dog det indjager ingen

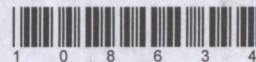
Rædsel. Men forðum viste sig ofte om Aftenen en Mand, der kom ridende i fuldt Firspring over Gaarden; han var svøbt i en rød Kappe og bar sit Hoved under Armen; skjønt han ikke gjorde Fortræd, vare Folk meget rædde for ham.

Under selve Hovedgaarden hører der 585 Tdr. Land Ager, 50 Tdr. Land Eng og Lystskov, 80 Tdr. Land Skov i en Afstand af 3 Mile og 12 Tdr. Land Beje. Gaardens Marker ere særdeles gode som en Følge af omhyggelig Dyrløsing. I en stor Maalestok ere Plantninger foretagne, hvilke i denne skovløse Egn ere af megen Værd og i høj Grad forfjønne Ejendommen, der har Ord for at være særdeles indbringende.

DIS-Danmark

1 0 8 6 3 4